

KONGRESI, SIMPOZIJI, DRUŠTVENO ŽIVLJENJE

32. letna konvencija Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij

Denver, Kolorado, 9.–12. novembra 2000

Vsakoletna konvencija Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij (*American Association for the Advancement of Slavic Studies*) je tokrat potekala od 9. do 12. novembra 2000 v Denverju v Koloradu. To mesto z mnogimi slovanskimi naselbinami v četrti Globeville je že samo po sebi za poznavalce predstavljalo navdih za razpravo o problemih, ki so bili predmet obravnave na letni konvenciji. Ne morem si kaj, da ne bi v tem uvodu dodal še osebno noto, saj leži Denver le 100 km od Leadvilla, kateremu sem posvetil precejšen del svoje knjige *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Kolorado, in San Franciscu, Kalifornija* (Celovec–Ljubljana–Dunaj: Mohorjeva založba, 1999, 509 str.).

Skoraj 900 udeležencev konvencije – strokovnjakov različnih znanstvenih disciplin (zgodovinarji, geografi, sociologi, politologi, pravniki itn.) – se je z interdisciplinarnega vidika pa tudi z vidika svojih strok ukvarjalo s problemi preteklosti in sedanjosti v deželah nekdanjega komunističnega sveta. Omenjena vprašanja so obravnavali v okviru nekaj več kot 430 panelov. Zaradi velikega števila panelov bom v tem poročilu obravnaval le tiste, ki so zanimivi za slovenskega zgodovinarja.

Eden takih je pod okriljem Society for Slovene Studies potekal pod značilnim naslovom: »Deset let slovenske demokracije (1990–2000)«. V okviru panela je Božo Repe (Univerza v Ljubljani) orisal zgodovino Slovenije v 80-ih in 90-ih letih 20. st.. Pri tem je še posebej izpostavil obdobje slovenskega liberalizma sedemdesetih let. Analizo današnjega stanja slovenske družbe, deset let po uvedbi demokracije, pa je v svojem referatu predstavil Gregor Tomc (Univerza v Ljubljani). Angleške in ameriške poglede na obravnavano tematiko sta prispevala James Cow (Kings College, Velika Britanija) in Stepfan J. Kapsch (Reed College, ZDA).

Zanimiv je bil tudi panel o vprašanih razmerjih med civilno družbo in etnično identiteto v vzhodni Evropi – še posebej vprašanje, zakaj državljani postkomunističnih držav ne sodelujejo v večji meri v organizacijah civilne družbe. Udeleženci konvencije so se lotili tudi obravnave problemov dvojnega državljanstva v novoustanovljenih državah vzhodne Evrope, manjšinskih vprašanj v jugovzhodni Evropi (na primeru Romunije, Bosne in Hercegovine ter Kosova), ter problemov nasilja in identitete v jugovzhodni Evropi, še posebej na Balkanu. Medtem, ko je Wendy Bracewell (Univerza v Londonu) obravnavala nasilje in »moškost« v balkanski kulturi, je Andreas Helmendach (Univerza v Leipzigu) iskal vzroke za nasilje na Balkanu v dediščini nekdanjega turškega imperija, Wolfgang Hoepken (Univerza v Leipzigu) pa je predstavil nasilje na Balkanu med obema vojnama.

Z vidika metodologije zgodovinskega proučevanja je bil zanimiv panel, ki je obravnaval zgodovino vsakdanjega življenja na podeželskih območjih Transilvanije pred prvo svetovno vojno (Tanya Dunlap, Univerza Rice), odnose med Čehi in Nemci v vsakodnevnem življenju na Dunaju med prvo svetovno vojno (Maureen Healy, Oregon State University) ter vsakodnevno življenje v Nowi Huti na Poljskem v obdobju 1949–1956 (Katherine A. Lebow, Columbia University). Precej referatov je bilo posvečenih tudi odnosom med vzhodno in zahodno Evropo. Njihovi avtorji so jih obravnavali z vidika nemško-čeških odnosov, harmonizacije zakonodaje srednjeevropskih držav z zakonodajo držav Evropske unije, primernosti srednje- in vzhodnoevropskih držav za vključitev v zvezo NATO in z vidika vprašanj »domače« notranje politike do Evropske unije.

Nekaj panelov se je ukvarjalo tudi s problemi in vprašanji nekdanje Jugoslavije, med katerimi je bil zlasti zanimiv panel o vojni in uničevanju kulturne dediščine na primeru nekdanje Jugoslavije. Čeprav je panel opredeljeval področje obravnave na območje celotne nekdanje Jugoslavije, pa so udeleženci razpravljali le o uničevanju kulturne dediščine na področju Srbije, niti z besedico pa niso omenili ostalih območij (npr. Mostar, Dubrovnik, Sarajevo ipd.). Poleg omenjenih tem so udeleženci konvencije govorili še o ekonomskih vidikih natovega bombardiranja Jugoslavije, o srbohrvaščini kot jeziku po dezintegraciji Jugoslavije ter o pričakovanih in dvomih o delovanju sodišča za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije v Haagu. S primerjalnega vidika je potrebno omeniti še panel, ki je podal pregled prevzema oblasti s strani komunistov v vzhodni Evropi v letih 1944–1953 (na primerih vzhodnonemškega komunizma ter jugoslovanskega in romunskega podeželja ob koncu 40-ih in na začetku 50-ih let 20. st.). V ta okvir lahko štejemo tudi panel, ki so ga pripravili Američani hrvaškega porekla s pomočjo ameriških kolegov, v katerem so se lotili problemov ljudske kulture in manjšinskega vprašanja na Hrvaškem v času Tujmana in po njem.

Precej besed je bilo posvečenih problemom globalizacije v vzhodni Evropi. Tako so udeleženci na eni strani obravnavali učinke globalizacije na socialno politiko v državah srednje in vzhodne Evrope, na drugi pa spregovorili o problemih, ki jih je globalizacija prinesla na vprašanja varnosti v vzhodni Evropi ter za prizadevanja vzhodno–ter srednjeevropskih držav za članstvo v Evropski uniji in vplivu globalizacije na notranjo politiko v državah kandidatkah za pridružitve.

Vprašanj pridruževanja srednje– in vzhodnoevropskih držav Evropski uniji sta se deloma dotikala tudi panela o problemih južnoslovanskih prestolnic v habsburški monarhiji (Sarajevo, Zagreb in Ljubljana) in problemih držav tako imenovane "Višegrajske skupine" na poti v Evropsko unijo. Ob tem je potrebno omeniti tudi panel, ki je na primeru Turkov v Bolgariji obravnaval družbeno integracijo narodnostnih manjšin v obdobju tako imenovane tranzicije.

Za slovenskega zgodovinarja je bil zlasti zanimiv panel z naslovom »Komunistična Slovenija in slovenska politična emigracija«, ki mu je predsedoval upokojeni pomočnik direktorja univerzitetne knjižnice na Syracuse University, Metod M. Milač. Sodelujoči so spregovorili o odnosu Slovencev v Sloveniji do slovenske politične emigracije do leta 1991 (Marjan Drnovšek), o načinu sprejetja slovenske politične emigrantske pobude v Sloveniji (Aleš Gabrič) ter o Trstu po letu 1945 in slovenski emigraciji (referat Marte Verginelle je bil prebran). Svoje poglede na odprta vprašanja sta v vlogi komentatorja predstavila tudi Vladimir Rus (Cuyahoga Community College) in Rudolph Matt Sussel (American Home Publishing Co.) iz Clevelanda.

Omeniti velja tudi panel o Prekmurju in Prekmurcih v Sloveniji in v ZDA, kateremu je predsedoval avtor teh vrstic. Prekmurce v ZDA je v referatu predstavil Mihael Kuzmič. Gre za rezultate oktobra 2000 obranjene doktorske disertacije z naslovom *Slovenski izseljenci iz Prekmurja v Bethlehemu, PA., ZDA, v letih 1893–1924. Naselitev ter njihove zgodovinsko socialne, politične, literarne in verske dejavnosti*, ki jo je avtor kot prvi doktorant obranil v okviru novoustanovljenega podiplomskega programa »Ameriške študije« na Filozofski fakulteti v Ljubljani. O Prekmurcih v Sloveniji oziroma o Prekmurju v zgodovini in sedanjosti je spregovoril Jernej Zupančič. Pri tem je opozoril na probleme gospodarske zaostalosti in narodnostne pomešanosti te regije, posebej pa se je dotaknil perspektiv Prekmurja po vključitvi Slovenije v Evropsko unijo. S svojimi komentarji sta panel popestrila Jozef Figa (Hamilton College) in upokojeni pravnik iz Bethlehem, John O. Karns.

Za Slovence je bil zanimiv tudi panel o vojaških in finančnih realnostih članstva Poljske, Madžarske in Češke v zvezi NATO. Še posebej zanimiv pa je bil panel o tako imenovani teoriji avtohtonosti Slovencev, ki mu je predsedoval Henry R. Cooper, Jr. (Indiana University). Medtem, ko je Tom Priestley (University of Alberta, Kanada) predstavil in skritiziral »venetsko teorijo«, je Peter Štih (Univerza v Ljubljani) predstavil avtohtonistične teorije pri Slovencih skozi zgodovino, Peter Vodopivec (Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana) pa spregovoril o izvoru mitov pri Hrvatih, Srbih in Romunih.

Ob vsem omenjenem lahko poročilo sklenemo z ugotovitvijo, da je bila tudi ta konvencija strokovno koristna in potrebna. Pokazala in opozorila je na mnoge oziroma kar preštevne probleme na vseh področjih vsakodnevnega življenja, ki izvirajo iz preteklosti in se odpirajo še danes v deželah nekdanjega komunističnega sveta in zavirajo »normalen« razvoj oziroma sodelovanje omenjenih dežel z državami zahodne Evrope in ostalim razvitim svetom.

Matjaž Klemenčič